

INDIAI DEMOKRÁCIA: EREDMÉNYEK ÉS KIHÍVÁSOK

SHRI M. HAMID ANSARI

Shri M. Hamid Ansari, Indiai Köztársaság alelnöke 2016. október 15-17-ei Magyarországi látogatása során elfogadta a Budapesti Corvinus Egyetem meghívását is. Indiai demokrácia: eredmények és kihívások c. előadását telt ház előtt tartotta meg október 17-én. Az alábbiakban az előadás magyar fordítását közöljük.

Lánczi András, rektor és a Corvinus Egyetem tantestülete,
Díszvendégek,
Hölgyeim és Uraim!

Boldog vagyok, hogy ebben a történelmi városban és a tanulás templomában lehetek. Magyarország, a magyar tudósok és utazók jól ismertek Indiában. Mindenekelőtt köztük volt Kőrösi Csoma Sándor. A kolkatai Ázsiai Társaság büszke az említett tudóssal való társulásra és arra, hogy sok kutatómunkáját publikálták. Darjeelingban lévő sírja az Indiai Régészeti Kutatás által védett műemlék.

Az én generációm még emlékszik az 1956 októberében Budapesten történetekre és arra a sorsszerepre, amelyet egy Mohammad Ataur Rahman nevű indiai diplomata rendeltetett betölteni ezekben az eseményekben. A magyar emberek háláját Göncz Árpád köztársasági elnök nyilvánosan is kifejezte 1991-ben az Indiába tett látogatása során.

1956 után még sok évtizednek kellett eltelnie ahhoz, hogy Magyarország modern demokrácia felé vezető útja 1990-ben kezdetét vehesse. Az emberek részére és az emberek által létrejött kormányzati formát illetően valamennyi nemzeti tapasztalat egyedülálló.

India sok évtizeddel korábban kezdte meg ezt az utat, és úgy gondolom, hasznos lehet megosztani néhány észrevételünket, tapasztalatunkat a jelen lévő ifjú hallgatósággal.

India hosszas küzdelem után nyerte el szabadságát a brit gyarmati uralomtól. Az indiai nemzeti mozgalom egyike azon példának a történelemben, amikor az államhatalmat nem a forradalmi változás pillanatában ragadták meg, hanem egy olyan elhúzódo küzdelmet követően szereztek meg, amelyben aktív és passzív szakaszok váltották egymást, és amelyben a fennálló gyarmati rendszer által kínált alkotmányos úrt használták ki a gyarmati rendszer általi kisajátítás nélkül.

Fontos szót ejteni az indiai társadalom jellegéről a jelen előadás megfelelő kontextusba helyezése érdekében. 1,27 milliárd nagyságú népességünk több mint 4635 közösséget foglal magában, amelyek 78%-a nem csupán nyelvi és kulturális, hanem társadalmi tagolódású is. A vallási kisebbségek a népesség 19,4%-át teszik ki. Ezek közül számos közösség a kulturális múltunkat tükrözi. Az indiai kultúra jellegében vegyes és, ahogy egy történész mondja: „Röppályáján felöleli a fejlődés különböző fokain álló különféle társadalmi csoportokhoz tartozó meggyőződéseket, szokásokat, szertartásokat, intézményeket, művészeteket, vallásokat és filozófiákat. Örökösen a heterogén elemek egységét keresi, amelyek az indiai kultúra egészét alkotják.” Ez egy valódi emberi laboratórium, ahol az elgondolások, meggyőződések és kulturális hagyományok keresztezése már

néhány ezer éve folyamatos. A nemzeti mozgalom elismerte a kulturális sokszínűséget, és egy nemzeti identitást próbált erre alapozni.

Igy jóval megelőzően a szabadság 1947. augusztus 15-i tényleges elnyerését, népünk már lelkileg és ideológiailag is felkészült a demokratikus formában történő önálló kormányzásra. Ezt az 1946. decemberi *Határozat a célokról* című dokumentum szabta meg pontosan, amely szerint a független India valamennyi joga és hatásköre a néptől származik, és amelyben néhány alapjogot már biztosítottak a polgároknak. Az ebben a dokumentumban kinyilvánított elveket az 1949. novemberi indiai alkotmány erősítette meg, amely 1950 januárjában lépett hatályba. Ez az alkotmány már előírta a nagykorú polgárok általános választójogát. Alapelvei rövid és tömör formában a Preambulumban kerültek összegzésre; az Alapjogokról és az Állampolitika irányelveiről szóló fejezetei egy társadalmi-gazdasági kiáltvánnyá tették az alkotmányt.

Más szóval a modern Indiában megvalósított demokratikus alkotmány és egy világi államrendszer felépítése a plurális társadalom egzisztenciális valóságában gyökerezik.

Az első általános választást 1951-ben tartották meg. 173 millió állampolgár volt jogosult szavazni; közülük 44,87% gyakorolta a választójogát. 1874 jelölt szállt versenybe különböző nemzeti és vallási pártok színeiben. Több mint hat évtizeddel később, a 2014. évi 16. általános választáson a választók száma 814 millióra növekedett, a szavazási arány 66,4%-ra emelkedett; a szavazók 67,9%-a férfi, 65,6%-a nő volt. A versenyben álló jelöltek száma 8251 volt.

A választói névjegyzékek elkészítéséhez és a parlamenti és tagállami gyűlési választások lefolytatásához szükséges intézményi háttér biztosítása egy alkotmányos testület, a Választási Bizottság feladata, amelynek tagjai hat évig vannak hivatalban és csak egy, az indiai Legfelsőbb Bíróság bírása elmozdítási eljárásához hasonló módon válthatók le. 2004 óta a szavazatokat elektronikus szavazógépek segítségével rögzítik. Ezeket Indiában gyártják, melyek pontossága és titkossága teljes mértékben ellenőrzött.

Választási rendszerünk – vagy ismert nevén „a győztes mindent visz” rendszer – egy egytagú választókerületi, egyszerű többpárti rendszer, amelyben a választók (1989 óta a 18 éven felüli polgárok) egyetlen szavazatot adnak le az általuk választott egyetlen képviselő alsóházi vagy tagállami törvényhozó gyűlési bekerülése céljából. A legtöbb szavazatot kapott jelöltet – akkor is, ha csak egyetlen párt jelöltjei versenyeznek – választják meg az adott választókerület képviselőjének.

India kétségkívül a leghatalmasabb demokrácia a világon. Egyedülálló érdeme „abban rejlik, hogy helyet tud biztosítani a politikai vitának és lehetőséget tud teremteni az igények változatosságának kifejezésére”. Mindez elősegítette a csoportok és a helyi igények befogadását egy összetett, majd hogyanem szövetségi alkotmányban. Polgáraink a társadalom valamennyi szintjén lelkesen szívták magukba a demokratikus folyamatot, és az 1992-es alkotmánymódosításokon keresztül kiterjesztették ezt a városi, valamint a községi tanácsokra vagy *panchayatokra* is.

A demokratikus folyamat magával hozta azt is, hogy a politikai hatalom a városi társadalom középső és felső kasztjai és osztályai kezéből az alsóbb osztályok kezébe került, akik jelenleg a legnagyobb politikai befolyással rendelkeznek az országban. Helyet szereztek a törvényhozói és a kormányzói testületekben is, amint az alkotmányos rendelkezéseknek köszönhető függetlenné válás után bekerültek a Törvényes Kasztok és Törvényes Törzsek közé. A közelmúlt történelmében akad néhány példa ilyen feltűnő

politikai hatalmi változásra, amely az indiaihoz hasonló hatalmas népeiséget érint, és amely rövid időszak alatt megy végbe szinte erőszak nélkül és demokratikus úton. Ez egy újabb példája azon csodáknak, amelyeket a demokrácia teremthet.

Az elmondottakból kitűnik, hogy van mit ünnepelnünk, van mire büszkék lennünk. Ugyanakkor az élő társadalmak időről időre önvizsgálatot is tartanak, felidézük alapvető elveiket és értékelik a még előttük álló feladatokat. Ezeket India esetében az Alkotmány Preambuluma és szövege rögzíti, s amelyeket az alkotmányozó bizottság elnöke, Bhim-rao Ambedkar utolsó nyilatkozatában megerősített:

„1950. január 26-án egy ellentmondással teli életbe lépünk. A politikában egyenlőséget nyerünk, ugyanakkor a társadalmi és gazdasági életben egyenlőtlenek maradunk. A politikában elimerjük majd az egy ember, egy szavazat és a minden szavazat egyenlő elvét. Társadalmi és gazdasági életünkben – társadalmi és gazdasági szerkezetünk okán – azonban továbbra is megtagadjuk az egy ember, egy szavazat elvét. Még meddig élünk ilyen ellentmondásos életet? Meddig tagadjuk meg az egyenlőséget társadalmi és gazdasági életünkben? Ha még sokáig tagadjuk meg, az lesz ára, hogy veszélybe sodorjuk politikai demokráciánkat. A lehető leghamarabb meg kell szüntetnünk ezt az ellentmondást, vagy az egyenlőtlenléstől szenvedő emberek le fogják rombolni azt a politikai demokráciát, amit ennek a Gyűlésnek kell majd fáradtságos munkával újraépítenie.”

Továbbra is küzdenünk kell azért, hogy a polgárok számára biztosítsuk a valódi egyenlőséget és ezáltal megteremtjük a nemzeti egységhez és a teljességhez szükséges testvériséget.

Vitatták, hogy az „egyenlőtlenység csapdái” akadályozzák-e a társadalomban a kirekesztettek boldogulását és az uralkodó társadalmi csoportok javára dolgoznak-e, valamint, hogy „az egyenlőtlen lehetőségek egyenlőtlen eredményekhez vezetnek-e, amelyek pedig a politikai hatalomból való egyenlőtlen részesedéshez vezetnek. Ez azonban egy ördögi kört hoz létre, mivel az egyenlőtlen hatalmi szerkezet határozza meg az intézmények és azok politikáinak jellegét és működését.” A vertikális és horizontális fejlődési hézagok áthidalásának követelményét – különböző fokban, de – érvényesnek fogadja el a politikai vélemény valamennyi szegmense, és kiterjedt fejlődési stratégiákon keresztül törekszenek annak megvalósítására. A kormány kiemelt jelentőséget tulajdonít ennek a társadalmi-gazdasági politikájában. A megvalósítás üteme ugyanakkor még vitatott.

Választási rendszerünk működési mechanikája sok éven keresztül volt kritikus vizsgálódás tárgya egy tévutakkal behálózott megvalósítás miatt. 2011-ben az indiai Legfelsőbb Bíróság arra utasította a Jogi Bizottságot – mint a jogi reformjavaslatok megtételének feladatával megbízott szakértő testületet –, hogy javasoljon kiigazításokat két beazonosított szabálytalanságra. Az említett Bizottság jelentését átfogó nemzeti konzultációk követték. Ennek alapján a Bizottság újabb jelentést adott ki a választások finanszírozásáról, a politikai pártok szabályozásáról és a belső pártdemokráciáról, az arányos képviseletről, a kötelező szavazásról, a visszahívási jogról, a közvélemény-kutatásokról, a politikai hirdetésekről és számos egyéb, a választásokhoz kapcsolódó kérdéssről.

A választások állami finanszírozása tekintetében az indiai Választási Bizottság véleménye szerint „a választási kampányban és a politikai finanszírozásban megvalósított gyökeres reformok nélkül az állami finanszírozás megengedhetetlen, mivel nem teszi lehetővé az egyes jelöltek állam által finanszírozott kiadásának tiltását vagy ellenőrzését.”

„A győztes mindent visz” választási rendszerrel kapcsolatos egyik kritikai kérdés, hogy milyen széles réteget képvisel a megválasztott képviselő. A 2014-es általános választáson a Nép Tanácsába kerülő 539 nyerő jelöltből csak 117 szerezte meg a leadott szavazatok 50%-át vagy annál többet. Ez pedig a 66,4%-os általános nemzeti szavazási arány összefüggésében nyilvánvalóvá teszi a megválasztott parlamenti képviselő tényleges reprezentativitását. Egy tanulmány szerint ez az arány 31% volt.

Másrészről „a győztes mindent visz” rendszernek az egyszerűségében rejlik az érdeme, mivel egytagú választókerületeket és jelöltközpontú szavazást használ, valamint egyértelmű választási lehetőséget biztosít a választóknak a jelöltek és a pártok között. Ezért a Legfelsőbb Bíróság úgy jellemezte a rendszert, hogy érdeme a képviselt döntő szerepének túlsúlyában rejlik. Másrészről ez a rendszer eltérést hoz létre a szavazói megoszlásban az eredmények tekintetében. Továbbá a kis vagy helyi pártok törvényhozásból történő kizárását is eredményezi. A gyengébb csoportok – így különösen a nők és a kisebbségek – egyenlőtlen részvétele is kihangsúlyozza ezt. Ugyanakkor „a győztes mindent visz” rendszer „nem képes fenntartani a többségi demokráciát egy többpárti rendszerben, amióta a nyertes jelölt gyakran csak a szavazatok 20-30%-át szerzi meg.

Az erről szóló vita – mint, ahogy a Jogi Bizottság jelentésében felsorolt más kérdésekről szóló vita is – folyamatos. A politikai vélemény különféle szegmensei különböző módon vélekednek a javasolt változtatásokról, és nem valószínű, hogy hamar megegyezésre jutnak.

Egy átfogóbb demokráciához vezető út egyéb kihívásai között ott a nemek egyenlőségének kérdése is. A női parlamenti képviselők csupán 11%-át teszik ki a 2014-ben a Nép Tanácsába megválasztott képviselők összességének. Ugyanebben a helyzetben van néhány – ha nem is valamennyi – vallási kisebbség. Mindkét csoport támogatást igényel, megerősítő jellegű stratégiák által. Habár a nemek egyenlőségét biztosították a városi és a községi tanácsok (*panchayatok*) törvényhozásában, ez a parlamentben és a tagállami gyűlésekben nem ment végbe.

Egy másik ellentmondást is meg kell említeni. Az adatok szerint, míg a választási gyakorlatban való általános részvételi arány feltűnően javult, addig a megválasztott testületek működése miatti általános elégedetlenség cinizmusra ad okot magával a demokratikus folyamattal szemben. Nyilvánvaló, hogy kiigazításokra van szükség annak érdekében, hogy megerősítsék az általános bizalmat a rendszer rendeltetésének megfelelő működési képességében.

Egyértelmű, hogy a tökéletesítések felkutatása a választási folyamatra irányuló társadalmi tudatosság növekedésével folytatódik. Az indiai szintér egyik megfigyelője megjegyezte, hogy „a demokrácia atmoszférája a véleménynyilvánítás szabadságában, az emberi jogok tiszteletében, a megfelelő kormányzásban, a többpártrendszerben és a kölcsönös megértésben fejeződik ki”, és hozzátette: „egy részvételi demokrácia megteremtése ma csak a polgári kezdeményezések aktív részvételével lehetséges”. Ennek bizonyítéka India esetében azokban az új társadalmi mozgalmakban rejlik, amelyek hatalmas tömegeket mozgósítanak, miközben teret engednek az átalakító képességgel bíró politikai tevékenységnek is.

Az ilyen mozgalmak által létrehozott folyamatok és a lendület teszik életerőssé az indiai demokráciát.